

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXIX (2021).
Книжка / Issue 1

СЪЗДАВАНЕТО НА 11-И ПОЛК ОТ БЪЛГАРСКАТА АРМИЯ (ДЕКЕМВРИ 1885 – МАРТ 1886 г.)

Антон ДОНЧЕВ*

FORMATION OF THE 11TH REGIMENT OF THE BULGARIAN ARMY (DECEMBER 1885 – MARCH 1886)

Anton DONCHEV

***Abstract:** The formation of new regiments in the Bulgarian army in the period 1885–1886 was a complex and very interesting process. The first war in which the Principality of Bulgaria took part after its liberation from Ottoman rule, brought many new changes and challenges to its armed forces which were less than ten years old.*

***Keywords:** 11th Sliven Regiment, Principality of Bulgaria, East Rumelia militia.*

С подписването на мирния договор в Букурещ на 19 февруари 1886 г. [История на Сръбско-българската война..., 1925, с. 781] е сложен край на Сръбско-българската война. Два дни по-късно започва демобилизирането в сръбската и българската армия [История на Сръбско-българската война..., 1925, с. 775]. Завръщането на българските войски в мирновременните им гарнизони се превръща в триумфално шествие. По пътя си войниците са посрещани с неописуем възторг от ликуващото население, което обсипва с цветя победителите. Във всички гарнизони са организирани паради [История на Сръбско-българската война..., 1925, с. 775]. С не по-малка тържественост са изпратени по домовете им напускащите бойните полкове запасни войници. За тези събития разказват множеството сведения, запазени в Южна България. По пътя, по който ще минат дружините на бившата Източнорумелийска милиция, са организирани масови празненства. Съгласувано с момента на минаване, първи празнуват в Ихтиман, на следващия ден в Саранбей [НБИВ–БИА, ф. 20, оп. 1, а.е. 33, л. 4], после в Пазарджик [НБИВ–БИА, ф. 20, оп. 1, а.е. 33, л. 5], а в Пловдив е организиран и голям парад освен масовите празненства [НБИВ–БИА, ф. 20, оп. 1, а.е. 33, л. 7].

След края на Сръбско-българската война дружините на Източнорумелийската милиция сформират четири нови полка, с номерация, продължаваща тази на полковете от войските на Княжеството. Известен факт е, че новите полкове са: 9-и Пловдивски полк, 10-и Родопски полк, 11-и Сливенски и 12-и Балкански (Шипченски)¹. Те са части от сформираните 5-а и 6-а

* Антон Дончев – доктор по история, преподавател в Историческия факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“; България; @a_mr@mail.bg

¹ Повече за формирането на полковете виж: [История на Сръбско-българската война..., 1925; История на Сръбско-българската война..., 1971; Мустакерски, Г. В. 1935; Кременаров, Г. 2011; Кременаров, Г. 2013; Динев, А. 2015].

бригада към Българската войска². Неизвестен до момента факт е, че новосформираните полкове не започват своя реален войсков живот по едно и също време, а всеки има различна начална дата на своето действително съществуване, като са регистрирани случаи началото на единия да е свързано с частичното разпускане на друг полк.

Съгласно условията, подписани от двете воюващи страни, териториите, заети от българската армия, трябва да бъдат освободени до средата на месец декември 1885 г. По тази причина дружините на милицията, намиращи се на позициите, описани по-горе, остават там до края на месец ноември [ДВИА, ф. 341, оп. 1, а.е. 1, л. 3]. В тези седмици 1-а и 2-а Пловдивска и 4-а Пещерска дружина участват в усиляването на позициите на българската армия, докато на 24 ноември 1-ва и 4-а дружина стават част от формирания 11-и Сливенски полк [ДВИА, ф. 341, оп. 1, а.е. 1, л. 3]. Полкът заема района южно от село Расница, като за кратко е на първа линия срещу противника [Кисов, С. 1900, с. 232]. Изтегля се след два дни от позициите си по границата и се дислоцира по старата българска граница, където престоява до 13 декември [ДВИА, ф. 341, оп. 1, а.е. 1, л. 3]. След два дни е преместен в София, където се разполага по квартири. На 24 ноември Пловдивската 2-а дружина се изтегля от позициите, в които се намира в края на войната, назад към старата българска граница [ДВИА, ф. 341, оп. 1, а.е. 1, л. 3]. В основни линии дружината се окопава около село Извор, където остава до средата на месец декември. На 15 декември, 2-а Пловдивска дружина заедно с 6-а Старозагорска и 8-а Ямболска дружина влизат в състава на Конарския полк, който съществува кратко. Полкът също е квартирован в София, а в края на месец декември е разформиран. Това води до преместване на 2-а Пловдивска дружина при нейните стари познания от 1-ва³ и 4-а⁴ дружина от бившата Източнорумелийска милиция [ДВИА, ф. 341, оп. 1, а.е. 1, л. 5]. Пещерската дружина е преместена в Татар Пазарджик⁵, където полага крехките основи на бъдещия 9-и полк⁶.

Сформираният сравнително най-рано 11-и Сливенски полк започва дейността си от началото на месец декември. Още на 4 декември полкът получава заповед, според която съставлящите го дружини ще дават караул в селата западно от София, като за целта полкът изгражда свой сборен пункт близо до село Божурище. Разположените караули по селата изграждат система за тревога чрез различни димни сигнали, както и обхождащ войник на кон, преминаващ през определено време през охраняваните от полка населени места [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 84].

От 10 до 15 януари, полкът провежда занятия по точно приета от командването схема, а именно: сутрин от 8 до 10 часа са теоретичните занятия, следобед от 14 до 16 часа войниците упражняват прицелване и боравене с пушка [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 104]. От 12 януари 1886 г. упражненията се увеличават като сутрин са от 8 до 12 часа, следобед – от 14 до 16.30 часа, а веднъж в седмицата дружините в полка имат учебна стрелба, провеждана от разстояние сто крачки по мишена в човешки ръст [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 104].

За полка месец февруари започва със заповед на командването, обявяваща разпускането на Конарския полк. Това се случва на 1 февруари, а реално – значително по-рано, както стана ясно по-горе. От този ден в 11-и Сливенски полк постъпват 6-а Старозагорска и 8-а Ямболска дружина, които също са част от разформирания по-рано полк. Попълненият 11-и полк завинаги променя номерата на дружините на милицията. Старата номерация остава в частично обращение в документите до март–април 1886 г. Като цяло от 1 февруари 1886 г. в полка има четири дружини – от тях 1-а Пловдивска дружина става 1-а дружина от 11-ти Сливенски пехотен полк, 6-а Старозагорска дружина е 2-а, 8-а Ямболска става 3-а, а 2-а Пловдивска дружина е 4-а дружина от полка [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 104].

² Пак там.

³ Пловдивска дружина – б. а.

⁴ Пещерска дружина – б. а.

⁵ гр. Пазарджик – б. а.

⁶ Този полк започва своето формиране през месец март 1886 г., във време, когато останалите полкове са формирани или приключват този процес – б. а.

До 10 февруари полкът разпуска всички резервисти, които са в дружините му [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2., л. 104], и на 12 февруари се отправя към Северозападна България, и по-точно Лом, като основната цел на полка е да засили северния фронт предвид неизясненото поведение на Сърбия и евентуалната възможност за възобновяване на бойните действия. Има и друга причина – събралите се в района на София войски превишават многократно възможностите за доставки на продоволствия за войската там и тръгването на 11-и полк цели облекчаването на този проблем.

Сливенският полк минава по маршрут Костинброд–Гинци–Берковица в своя път по посока Лом и след петдневен преход се настанява, според заповедта на Щаба на Българската армия, в района на Лом, а недостигът на квартири води до квартируване и извън Лом [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 143].

Щабът на отряда се намира в село Расово [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 143]. Разположеният там 11-и полк не е ангажиран със специални задачи и подновява ежедневните упражнения на личния състав, описани по-горе, с изключение на учебните стрелби, за които няма подходящо стрелбище, нито време за изграждане на ново [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2., л. 143].

В това разположение войниците посрещат новината за сключения на 22 февруари мир между България и Сърбия. Този момент превръща престоя на полка в района в безпредметен и след шест дни със заповед е наредено полкът да се прибере в Сливен [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2., л. 143].

На 26 февруари до полка достига новината, че званията в армиите от двете страни на Балкана се уеднаквяват, а три дни по-късно личният състав е зарадван с наградата, дадена му от княза, а именно: на всеки офицер от войската се прибавя по една година прослужено време, а службата на всеки обикновен войник се увеличава двойно за периода от септември 1885 до март 1886 г. По този начин българският войник получава заслужена награда за подвига си [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 155].

От 5 март полкът започва своето преместване, първо, по река Дунав до Свищов [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 157]. Оттам войниците се подготвят за по-дълъг път и със заповед на командването на Българската армия, на следващия ден те тръгват за Южна България. На 12 март 1886 г. дружините от полка достигат местата на формирането си, а именно в Пловдив, Стара Загора и Ямбол, където се разпускат, с което военновременната история на 6-а, 7-а и 8-а дружина, като част от Източнорумелийската милиция приключва [ДВИА, ф. 757, оп. 1, а.е. 2, л. 157].

На 12 март 1886 г. Пловдивските 1-а и 2-а дружина се прибират от 11-и Сливенски полк. Пловдив посреща своите герои по подобаващ начин – целият град приветства дружините. Още в същия ден започва окончателното сформирание на 9-и Пловдивски полк.

Сложният път на образуването на новите полкове в Българската армия е факт, но не бива да се възприема като нещо нетипично. Първото и най-важно обстоятелство е Сръбско-българската война. Състоянието на война не е най-удобният момент за структурни промени в една войска. Не бива в никакъв случай да се пропусне и нещо още по-интересно – сливат се две отделни войски, а не се преобразува една! В този ред на мисли, без да се цели някакво изпадане в детайли, трябва да се отбележи, че Българската войска превръща Източнорумелийската милиция в свои нови четири полка – едната изчезва, вливайки се в другата. И не търсим позитиви и негативи, а по-скоро обяснение за хаотичното на моменти образуване на новите полкове. Тези трудности пред Българския щаб често са пренебрегвани, а безспорно биха затруднили всяко военно ръководство. Към казаното може да се добави и краткият период на съществуване и на двете войски – едва шест години⁷, в които не са водили реални бойни действия до войната със Сърбия. Забавянето в сформиранието на другите три полка е именно поради изброените по-горе причини.

Изнесените данни от документите, съхранявани в Държавния военноисторически архив – Велико Търново, са изцяло нови и непубликувани до този момент. Чрез информацията, съдър-

⁷ 1879–1885 г. – б. а.

жащата се в тях, безспорно се доказва, че 11-и полк от Българската войска изминава различен път от останалите нови полкове. Към казаното задължително трябва да отбележим, че това е първото уголемяване на армията на Княжество България, от такъв мащаб. Проследяването на военното измерение на Съединението допълва липсващите дълги години елементи от цялостната картина на събитията, довели до реалното обединение на Княжество България и Източна Румелия през март 1886 г.

Разбира се, в бъдеще темата би могла да бъде разширена и задълбочена, тъй като в този бурен период (декември 1885 – март 1886 г.) има още промени, настъпили при поглъщането на милицията на Румелия от Българската армия. Както стана ясно от новите данни, войсковото формирование в центъра на тези събития е с номер 11.

Запазените документи сочат, че Сливенският полк се сформира най-рано от четирите нови полка и успява да изпълни всички поставени му задачи. Заслужава да бъде отбелязан фактът, че изказаните по-горе причини всъщност са основата за това. По този начин са поставени основите на войскава част, която в бъдеще ще запише името си със златни букви във войните за национално обединение през двадесети век.

ЛИТЕРАТУРА/REFERENCES

Архивни източници / Извори / Sources

ДВИА, ф. 341, оп. 1. [Darzhven voennoistoricheski arhiv – V.Tarnovo (DVIA), f. 341, op. 1.]

ДВИА, ф. 757, оп. 1. [DVIA, f. 757, op. 1.]

НБИВ–БИА, ф. 20, оп. 1. [Natsionalna biblioteka Ivan Vazov – Balgarski istoricheski arhiv (NBIV–BIA), f. 20, op. 1.]

Публикации / Publications

Динев, А. 2015 – А. Динев. История на 12-ти пехотен Балкански полк (1885–1945). Стара Загора, 2015. [A. Dinev. Istoria na 12-ti pehoten Balkanski polk (1885–1945). Stara Zagora, 2015.]

История на Сръбско-българската война..., 1925. – История на Сръбско-българската война 1885 г. София, 1925. [Istoria na Srabsko-balgarskata voyna 1885 g., Sofia, 1925.]

История на Сръбско-българската война..., 1971 – История на Сръбско-българската война 1885 г., София, 1971. [Istoria na Srabsko-balgarskata voyna 1885 g., Sofia, 1971.]

Кисов, С. 1900 – С. Кисов. Възпоменания и бележки от Сръбско-българската война 1885, София, 1900. [S. Kisov. Vazpomemania i belezhki ot Srabsko-balgarskata voyna 1885, Sofia, 1900.]

Кременаров, Г. 2011 – Г. Кременаров. Десети Родопски пехотен полк и войните за национално обединение на България. Пловдив, 2011. [Kremenarov, G. Deseti Rodopski pehoten polk i voynite za natsionalno obedinenie na Bulgaria. Plovdiv, 2011.]

Кременаров, Г. 2013 – Г. Кременаров. Единадесети Сливенски пехотен полк по пътя на безсмъртието 1885–1945 г. Пловдив, 2013. [G. Kremenarov. Edinadeseti Slivenski pehoten polk po patya na bezsmartieto 1885–1945 g. Plovdiv, 2013.]

Мустакерски, Г. В. 1935 – Г. В. Мустакерски. История на 9-ти пехотен Пловдивски полк на Н.Ц.В. княгиня Клементина полк. София, 1935. [G. V. Mustakerski. Istoria na 9-ti pehoten Plovdivski polk na N.Ts.V. knyaginya Klementina polk. Sofia, 1935.]

Съкращения / Abbreviations

ДВИА – Държавен военноисторически архив – В.Търново.

НБИВ–БИА – Национална библиотека „Иван Вазов“ – Български исторически архив – Пловдив.